

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і науки,
молоді та спорту України
29 березня 2012 року №384
(у редакції наказу Міністерства
освіти і науки України
від 05 червня 2013 року №683)

Форма № Н – 3.03

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА**

ПРОГРАМА

ВАРІАТИВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ»

підготовки спеціаліст

галузь 0305 «Економіка та підприємництво»

спеціальності 7.03050401 «Економіка підприємства

(за видами економічної діяльності)»

Харків
ХНУМГ
2014 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

Харківським національним університетом міського господарства
імені О. М. Бекетова

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

к.е.н., доц. А. В. Ковалевська

Обговорено та рекомендовано до затвердження методичною комісією
вищого навчального закладу за спеціальністю 7.030504 «Економіка і
підприємництво».

Протокол № 11 від «30» серпня 2007 року.

ВСТУП

Програма вивчення варіативної навчальної дисципліни «АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки спеціаліста спеціальності 7.03050401 «Економіка підприємства (за видами економічної діяльності)».

Предметом вивчення дисципліни «Антикризове управління підприємством» є методологічні та теоретико-методичні основи управління діяльністю суб'єктів господарювання в кризових ситуаціях.

Міждисциплінарні зв'язки:

мікроекономіка,
економіка підприємства,
фінанси підприємства,
фінансовий менеджмент,
потенціал підприємства,
стратегія підприємства.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістовних модулів:

1. Теоретичні засади антикризового управління підприємством.
2. Методологічні засади та практичний інструментарій діагностики кризового стану, загрози банкрутства та потенціалу виживання підприємства.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета і завдання дисципліни.

Метою дисципліни є формування сучасного економічного мислення та системи спеціальних знань в галузі антикризового управління, а саме: системи знань і навичок управління у кризових ситуаціях, розв'язання складних завдань стратегічного значення в ринкових умовах, організації системи управління, адекватної вимогам сучасної економіки.

Завдання дисципліни:

- засвоєння теоретичних основ управління підприємством в кризових і передкризових ситуаціях,
- ознайомлення з механізмами виявлення кризи і кризового стану підприємства,
- опрацювання практичних методів оцінки і діагностування кризи та розробки заходів щодо їх нейтралізації,
- вивчення підходів і методів антикризового управління з урахуванням передового досвіду.

1.2. У результаті вивчення дисципліни студенти мають:

знати:

- загальні основи антикризового управління підприємством;
- закономірності, умови та фактори, що обумовлюють появу кризових явищ;
- характер кризових явищ та економічний механізм виникнення кризового стану на підприємстві;
- основні інструменти діагностики кризи на підприємстві та її глибини;
- сучасні методи і підходи управління в кризових умовах;
- правила, принципи розробки антикризової програми і антикризової стратегії підприємства;
- проблеми підприємства, які опинилися в кризовому стані.

вміти:

- проводити експрес-діагностику та поглиблену діагностику фінансового стану підприємства з метою виявлення потенційних (прихованих) і наявних кризових ситуацій та явищ;
- опанувати урядові рішення з питань оцінки ймовірності банкрутства підприємства;
- аналізувати наявність та глибину кризового стану на підприємстві;
- визначити основні напрямки подолання кризових явищ на підприємстві;
- обирати антикризову стратегію та основні інструменти виходу з кризового стану.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Теоретичні засади антикризового управління підприємством.

Тема 1. Основи теорії циклів і криз.

Поняття циклів і криз на макрорівні. Основні фази розвитку соціально-економічної системи та їх характеристика. Різновиди циклів: цикли Кондратьєва, цикли Ковалю, цикли Жугляра, цикли Кітчина тощо. Теорії, що визначають причини економічних циклів і криз.

Механізми розвитку кризи на макрорівні – інтернальний та екстернальний. Підходи до регулювання та подолання криз на макрорівні.

Вплив зовнішнього середовища на підприємство – на тривалість та на конфігурацію життєвого циклу підприємства. Основні цикли розвитку підприємства і його залежність від факторів зовнішнього середовища.

Тема 2. Кризи підприємства і завдання антикризового управління.

Загальні поняття про кризу і кризові явища. Причини виникнення кризи на підприємстві. Життєвий цикл підприємства та його життєздатність. Основні

види криз за різними ознаками. Основні завдання антикризового управління підприємством.

Тема 3. Сутність та специфіка антикризового управління підприємством.

Економічний механізм виникнення кризового стану підприємства. Сутність та мета антикризового управління. Основні функції антикризового управління. Специфіка системи, процесів та механізмів антикризового управління підприємством.

Тема 4. Стратегічні аспекти антикризового управління підприємством.

Стратегічний план як основа стратегічного управління. Основні стратегії антикризового управління та їх взаємозв'язок із корпоративною стратегією підприємства. Вибір стратегії в залежності від характеру та глибини кризи. Механізм розробки антикризової стратегії підприємства. Реалізація антикризової стратегії і антикризова програма.

Змістовний модуль 2. Методологічні засади та практичний інструментарій діагностики кризового стану, загрози банкрутства та потенціалу виживання підприємства.

Тема 5. Концептуальні положення діагностики кризи розвитку підприємства.

Сутність та завдання діагностики кризи розвитку підприємства. Напрями діагностики – оперативна і стратегічна. Основні концептуальні положення сучасного розуміння процесу діагностики кризового стану та загрози банкрутства підприємства.

Особливості аналізу фінансово-господарської діяльності в залежності від фази прояву кризи: передкризова, збурення, розгін, апогей, повернення, заспокоєння, після кризова.

Структурно-логічна модель процесу діагностики кризи розвитку підприємства. Інформаційне забезпечення діагностики кризи розвитку підприємства.

Тема 6. Методичне забезпечення та практичний інструментарій діагностики кризового стану та загрози банкрутства підприємства.

Державні методики проведення діагностики фінансового стану та загрози банкрутства підприємства. Діагностування рівня неплатоспроможності та типу ситуації банкрутства підприємства.

Основні показники-індикатори кризового стану підприємства.

Методичні аспекти побудови та використання статистичних моделей діагностики банкрутства підприємства.

Використання матриць фінансової рівноваги та графічних моделей у процесі діагностики фінансового стану та загрози банкрутства підприємства.

Тема 7. Діагностика потенціалу виживання підприємства.

Сутність та теоретичні засади вивчення потенціалу виживання підприємства. Виявлення та використання наявного антикризового потенціалу підприємства. Ресурсні передумови виживання підприємства та методологічні аспекти їх оцінювання. Оцінка можливостей розвитку підприємства, що опинилося у кризовому стані.

Оцінка стратегічної позиції підприємства в контексті задач діагностики потенціалу виживання. Розробка плану формування грошових потоків на період реалізації санації. Основні ознаки наявності потенціалу виживання підприємства.

Тема 8. Антикризова програма підприємства і формування системи антикризового управління.

Антикризова програма підприємства: призначення, цілі, завдання та механізм її розробки. Структура антикризової програми, бізнес-плану, плану досудової та судової санації – відмінності цих документів. Санація, реструктуризація та фінансове оздоровлення підприємства, як основний інструментарій антикризового управління підприємством.

Організаційно-економічні аспекти формування системи антикризового управління підприємством. Проведення антикризових заходів та профілактика кризових ситуацій – реструктуризація активів, продаж майна, реструктуризація боргів, реструктуризація підприємства, санація, банкрутство.

Тема 9. Контроль за виконанням антикризової програми підприємства.

Контроль як функція антикризового управління. Види контролю – зовнішній і внутрішній; фінансовий, управлінський, адміністративний та маркетинговий; стратегічний, тактичний та оперативний. Організація контролю за реалізацією антикризової програми. Система показників для здійснення стратегічного та оперативного контролю. Оцінка результативності реалізації антикризової програми підприємства за різними методами (графічний, інтегральний, матричний тощо).

3. Рекомендована література

1. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства : Наказ міністерства економіки України від 17 січня 2001 р. № 10 // Банкрутство в Україні. Сб. норм. актів / Ананченко А.Е., Арсирій Е.А., Гуртової В.В. – Харків : Еспада, 2001. – С. 250-261.

2. Постанова Кабінету міністрів України і Національного банку України «Про затвердження антикризових заходів фінансової стабілізації» від 10 вересня 1998 р. № 1413 із змінами і доповненнями, внесеними Постановою Кабінету міністрів і Національного банку України від 14 вересня 1998 р. № 1425, Постановою Кабінету міністрів від 18 вересня 1998 р.

№ 1461 // Моніторинг інвестиційної діяльності в Україні. – 1998. – № 4. – С. 37-48.

3. Антикризисное управление [Текст] : учеб. / под ред. Э. М. Короткова. – М. : ИНФРА-М, 2003. – 423 с.

4. Антикризове фінансове управління підприємством [Текст] : навч. посібник. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 208 с.

5. Василенко, В. О. Антикризове управління підприємством [Текст] : навч. посібник / В. О. Василенко. – К.: ЦУЛ, 2003. – 504 с.

6. Кривов'язюк, І. В. Антикризове управління підприємством [Текст] : навч. посібник / І. В. Кривов'язюк. – К. : Кондор, 2008 – 374 с.

7. Лігоненко, Л. О. Антикризове управління підприємством [Текст] : підручник / Л. О. Лігоненко. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. – 824 с.

8. Терещенко, О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств [Текст] : навч. посібник / О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2000. – 412 с.

9. Фінансовий менеджмент [Текст] : навч. посібник / за ред. проф. Г. Г. Кірейцева; вид. третє, перероб. і доп. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 531 с.

10. Чернявский, А. Д. Антикризисное управление [Текст] : учеб. Пособие / А. Д. Чернявский. – К. : МАУП, 2000. – 208 с.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання – комплекти тестових завдань для модульних робіт, індивідуальні завдання, теми та завдання до виконання розрахунково-графічної роботи.

Примітки:

1. Програма нормативної навчальної дисципліни визначає місце і значення навчальної дисципліни, її загальний зміст та вимоги до знань і вмінь. Програма нормативної навчальної дисципліни є складовою державного стандарту вищої освіти. Програма вибіркової навчальної дисципліни розробляється вищим навчальним закладом.

2. Програма навчальної дисципліни розробляється на основі освітньо-професійної програми.

3. Форма призначена для складання робочої програми навчальної дисципліни.

4. Формат бланка А4 (210×297 мм.).

Навчальне видання

Програма

варіативної навчальної дисципліни

«Антикризове управління підприємством»

підготовки спеціаліст

галузь 0305 «Економіка та підприємництво»

спеціальності 7.03050401 «Економіка підприємства

(за видами економічної діяльності)»

Розробник: **КОВАЛЕВСЬКА Алла Володимирівна**

В авторській редакції

Комп'ютерне верстання: *Ю. Ю. Конюшенко*

План 2013, поз. 454 а

Підп. до друку 26.06.2013 р.

Друк на ризографі

Тираж 1 пр.

Формат 60x84/16

Ум. друк. арк. 0,3

Зам. № 9681

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 4705 від 28.03.2014 р.